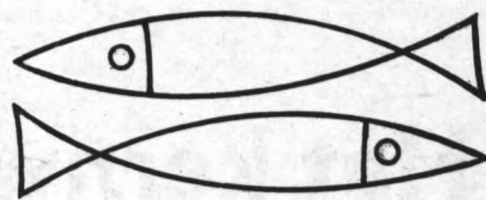

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma — Eindhoven

Geen leven in Galilea (Mt. 5: 1-12)

Dicht bij de grond

Niet meer dan een paar flitsen zag ik zondagavond van de N.C.R.V.-t.v.-uitzending „Ander Nieuws”. Uit de aankondiging: „Ds Simon Schoon neemt na zes jaar afscheid als predikant van Nes Ammim. In deze collectieve rozen- en avocadokwekerij leven honderdvijftig christenen uit Amerika, Duitsland, Zwitserland en met name Nederland. Hun doel is solidariteit betonen met het volk van Israël zonder daarbij zending te bedrijven. „Ander Nieuws” maakte een reportage, waarin wordt nagegaan in hoeverre het ideaal van Nes Ammim haalbaar is en of de solidariteit met Arabische christenen niet in de verdrukking komt.” En uit een toelichting: „Nes Ammim heeft twee buren. Het naburige Arabische dorp Mazza met 2000 moslim-inwoners en de kibboets waar de overlevenden van de verschrikkingen in het ghetto van Warschau leven...”

Uit de reportage (ik geef e.e.a. met eigen woorden weer): er worden conferenties gehouden — de vraag komt aan de orde: waar was God in Auschwitz? hebt u daar een antwoord op? Antwoord: moeten we dat, kiesheidshalve, niet aan de joodse denkers zelf overlaten? en dient onze vraag niet eerder te zijn: waar waren de christenen in Auschwitz? Israël — in dit land wordt de bijbel concreet, dicht bij de grond, aards; hij heeft niets „zwevends” meer. Even later een flits van het meer van Galilea en omgeving: „hier is het begonnen; vissers, protituée's en enkele geleerden volgden Hem — de anderen hebben Hem vervolgd, gekruisigd.”

Concreet, laag/dicht bij de grond, aards — ik dacht aan de uitspraken van Rochus Zuurmond: „... als het 'sola gratia' (alleen door de genade wordt de mens gered) nergens in de materiële werkelijkheid zichtbaar mag worden, zijn we toch wel ver van het 'Nieuwe Testament' weggeraakt.” En: „Verre van te spiritualiseren (vergeestelijken, P.) konkretiseert Mattheüs de armoede, schildert hij ze in joods-hebreeuwse termen nog feller dan Lucas” (zie artikel van vorige week).

Armen — ook bij Mattheüs

Mattheüs spreekt van „armen van geest”, Lucas kortweg van „armen”. Maar Lucas niet alleen! Ook Mattheüs spreekt van „armen”, en dat in een uitspraak van Jezus die eindigt met een zaligspreking...

Ik denk aan Jezus' antwoord op de vraag van Johannes de Doper: „Gaaf heen en boodschapt Johannes wat gij hoort en ziet: blinden worden ziende en lammen wandelen, melaatsen worden gereinigd en doven horen en doden worden opgewekt en *armen ontvangen het evangelie. En zalig is wie aan Mij geen aanstoot neemt*” (Mt. 11: 4, 5). Armen op één lijn met blinden, doven, melaatsen enz. Worden die laatsten genezen (zij krijgen het *leven* terug), de eersten „ontvangen het evangelie”.

Jezus' uitspraak hier sluit weer nauw aan bij de opdracht aan de discipelen: „Gaaf en predikt en zegt: Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen. Geneest zieken, wekt doden op, reinigt melaatsen, drijft boze geesten uit” (Mt. 10: 7, 8).

Johannes de Doper effende de weg met de prediking „Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen” (3: 2). Wanneer de wegbereider uit de weg geruimd is, neemt Jezus zijn prediking over, in Galilea (4: 12, 17), om, na werving van discipelen, Galilea rond te trekken met die prediking terwijl Hij allerhande ziekte en kwaal onder

het volk genas (4: 18 v.v.; 4: 23 v.v.). Na de nodige instructie mogen de discipelen uitwaaiëren over het land met diezelfde prediking en met de macht zieken te genezen (10: 7, 8). De nabijheid van het Koninkrijk is hoorbaar en tastbaar — Johannes kan er gerust op zijn: Israël heeft en hoeft geen ander te verwachten (11: 2-6).

Galilea door Jezus' ogen gezien

Wie zijn de gelukkigen? Primair en uitdrukkelijk: de verloren schapen van het huis Israëls (10: 6). In het antwoord aan Johannes nader gedefinieerd als: blinden, lammen, melaatsen, doven, doden, armen (11: 4, 5).

Bij de kwalificatie „*verloren schapen van het huis Israëls*” is het goed eens te lezen wat aan de uitzending der discipelen in Mattheüs' evangelie voorafgaat. De N. Vert. zet er als samenvatting boven: de aard van Jezus' werk (de passage doet sterk denken aan 4: 23-25!). We krijgen te horen: „En Jezus ging *alle* steden en dorpen langs en leerde in hun synagogen en verkondigde het evangelie van het Koninkrijk en genas alle ziekte en alle kwaal. Toen Hij *de schare* zag, werd Hij met ontferming over hen bewogen, daar zij voortgejaagd en afgemat waren, *als schapen die geen herder hebben*. Toen (!) zei Hij tot zijn discipelen: De oogst is wel groot, maar arbeiders zijn er weinig. Bidt daarom den Heer van den oogst, dat Hij arbeiders uitzende in zijn oogst” (9: 35-38).

Blijkbaar houdt deze trieste toestand Jezus voortdurend bezig. Even verderop horen wij Hem immers verzuchten: „Komt tot Mij, allen die *vermoeid en belast* zijn, en Ik zal u rust geven; neemt mijn juk op u en leert (!) van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart (!), en gij zult *rust* vinden voor uw zielen; want mijn juk is zacht en mijn last is licht” (11: 25-30) — de „toelichting”, het bewijs geeft Mattheüs in het directe vervolg: aren plukken op de sabbat, een genezing op de sabbat, de profetie van Gods geliefde Knecht vervuld (12: 1-21).

Als zelfs de hoop, die doet leven, dood is...

Armen van geest — ik denk dat Jezus daar in Galilea meer oog voor had dan wie ook. Stel u die mensen nu maar eens voor: verloren schapen van het huis Israëls — verloren, en dus een machteloze prooi; voortgejaagd en afgemat als schapen die geen herder hebben — een herder die ze brengt in grazige weiden, aan rustige wateren; mensen die vermoeid en belast zijn en dus de weelde van de rust niet kennen. Armen van geest: mensen die adem tekort komen, die in ademnood zijn, die buiten adem zijn.

Geest doet denken, heeft alles te maken met leven. Armen van geest zijn mensen wier geestkracht gebroken is, voor wie het leven geen leven meer is, wier levensgeesten wijken. Mensen die als schapen in de steek zijn gelaten en dus reddeloos verloren zijn. Gebukten en gebeukten — er zat geen leven meer in. Zelfs de hoop, die doet leven, was dood.

Zo zag God het. Zo moest Jesaja het maar zeggen: Galilea... een volk dat in duisternis gezeten is, mensen die als Job neerzitten in het land van de schaduw des doods. Spiritualisering — vergeestelijking? Wie de tweede wereldoorlog heeft meegemaakt, kan begrijpen hoe Israël (ook) heeft geleden onder de *dubbele* bezetting: de keizer van Rome en een Herodes. En dan nog al die zieken... Wat was het lot van een melaatse? Buitengesloten, van de samenleving uitgesloten, doodverklaard bij het leven. Misschien was dat het lot van de dichter van Psalm 88. Aäron spreekt erover in ondubbelzinnige taal: „laat haar (Mirjam) toch niet zijn als een doodgeborene, wiens vlees reeds half vergaan is, wanneer hij uit de schoot zijner moeder komt (Num. 12: 12). Met de doven, blinden, lammen zijn zij mensen wie het aan ademtocht en leeftocht ontbreekt. Om over de *doden* nog maar niet eens te spreken... En deze mensen, samen met de anderen, werden in Jeruzalem verachtelijk afgeschreven als „de schare die de wet niet kent”. Over herderlijke zorg gesproken...

Het kernwapenvraagstuk (2)

En nu de toegezegde preek van mij.

Is een preek een discussie-stuk?, zal men vragen. Wees gerust: in het algemeen niet, is mijn oordeel. Maar in dit geval...

De preek heeft tot tekst Jesaja 56 : 9-57 : 4 en het kernwapen-vraagstuk komt daarin uitvoerig ter sprake. Het was dan ook op zondag 9 december van het vorig jaar dat ze gehouden werd; u weet wel, dat weekend tussen het Kamer-debat en de Navo-beslissing.

Verantwoordelijkheid bij volk en overheid

door ds H. de Jong

„De vorige maal in deze adventstijd hebben we stil gestaan bij de afstand tussen het profetisch visioen van 'vrede op aarde' in Jes. 2 : 1-5 en de menselijke werkelijkheid van Jes. 2 : 6-22: hoe de mens de afstand tussen die twee niet overbrugt. Het is dit gat, dat door het evangelie van Kerst gevuld moet worden.

We willen het nu over de mens nog wat verder hebben. We willen er nog wat concreter over worden. En dat opnieuw aan de hand van Jesaja.

Het stukje dat we gelezen hebben valt in drieën uiteen. Eerst een gedeelte over de verantwoordelijken en hun onverantwoordelijkheid, de leiders mag je zeggen (56 : 9-12). En dan twee passages, over degenen aan wie leiding worden gegeven (57 : 1-4). Je krijgt daarin, in dat tweede deel, een maatschappijbeeld voor je, terwijl het eerste stuk meer politiek is en over de regeerders gaat.

Laten we maar met dat maatschappijbeeld beginnen. Wat heeft de profeet vóór zich gezien? Iets dat periodiek in de geschiedenis voorkomt en dat ook vandaag valt waar te nemen en dat toch voor velen verborgen blijft: „wie let er op...?": een ingrijpend verschil tussen de gaande en de komende generatie, een opmerkelijke verslechtering.

Ik laat u 't betreffende stuk van de tekst horen in eigen vertaling om 't wat dichterbij u te brengen;

Jes. 57 : 1-4: „De rechtvaardige verdwijnt — en er is niemand die dat ter harte neemt. De goede mensen worden weggenomen — en er is niemand die begrijpt dat de rechtvaardige verdwijnt om plaats te maken voor het kwade. „Moge hij heengaan in vrede!“ „Mogen zij vredig rusten op hun legersteden!“ — zo wuift men uit degenen die hun weg recht gingen. — En

nu komen jullie aan de beurt: treedt toe, tovenaarsse-kinderen, echtbrekerszaad dat zelf hoereert! Over wie maakt gij u vrolijk? Over wie zet gij een grote mond op? Tegen wie steekt gij de tong uit? Zijn jullie geen kinderen der revolutie, geen onzinnig zaad?“

We kunnen rustig zeggen dat deze maatschappij-analyse niet is opgesteld volgens de regel: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Weet u dat dat vandaag één van de machtigste wijsheden is? Er wordt wat gevreesd om de jeugd! Door politici, door schrijvers, door geestelijke leiders. De jeugd te vriend houden, is het parool. En dus wordt de opkomende generatie gevleid, over de bol geaaid, verwend, over het paard getild en ontoegankelijk gemaakt voor kritiek. Wat is men overal bang, de gunst van de jeugd te verliezen! Maar weet u dat dat een heidense angst is?

De bijbel doet aan dit heidendom niet mee. De bijbel is het vrije woord bij uitstek. Daarom ook blijft hij aan het woord, ook als andere maatschappij-analyses al lang uitgeteet zijn, stukgelopen als ze zijn op de feiten. Maar dan spreekt de bijbel nog door, omdat hij niemand gunst heeft gezocht, niemand naar de ogen heeft gezien.

De bijbel zegt hier onomwonden dat er een soliede generatie verdwijnt en dat er een frivole generatie voor in de plaats komt. De profeet die hier aan het woord is, heeft dat gezien. Met profetische ogen. Vandaar dat hij met dat zien tamelijk alleen staat en moet verzuchten: wie let daar op? Wie heeft het door? Voordat u nu zegt: hé, maar dat zie ik in onze tijd ook, moet u 't eerst goed op u in laten werken, dat de bijbel soms zo kán spreken.

Niet altijd. De bijbel kijkt ook wel eens naar de opeenvolging van de generaties en zegt dan dat de vol-

gende beter is dan de vorige. Verder weet de schrift ook dat au fond en van nature alle generaties gelijk zijn en samen met de rug naar God toegekeerd staan. Maar hier zegt de bijbel, dat 't niet goed gaat, dat 't achteruit gaat, dat de rechtvaardige verdwijnt en dat wat daarvoor in de plaats komt, een onzinnig zaad is.

Als ik dat nu toepas op vandaag, dan ben ik eigenlijk niet gedekt door het bijbelgezag, want de bijbel zegt dat niet. Het is mijn toepassing, al geef ik die met volle overtuiging. Ik heb daarin, in die toepassing, de geest der profetie of ik heb die niet. Dat is mijn kwetsbaarheid. U kunt zeggen: man, klets niet! Dat is uw verantwoordelijkheid. Maar, nog eens, voordat u daar tegen storm loopt, of daarop applaudiseert, moet u 't eerst goed op u in laten werken dat ten aanzien van een bepaalde tijd, die van de profeet, dan toch maar zo gesproken is. Ik bedoel te zeggen dat 't mogelijk is dat ik een bijbels gelijk heb. Het is al heel wat als u dat toegeeft. De stem der profetie heeft dan toch maar gezegd, toen en daar: er is geen sprake van dat wij langzaam aan toegroeien naar kerst en naar 'vrede op aarde', maar wij komen er steeds verder vanaf te staan. De volgende generatie is geen stap naar voren, maar naar achteren. Een solide menstype verdwijnt en een frivool menstype verschijnt.

En is dat nu bij ons ook zo? Ja, ik meen dit te herkennen. Soms, bijvoorbeeld op de begrafenis van een oudere, kun je daar met een schok bij stil gezet worden: hé, de rechtvaardige die we nu begraven, die we uitzwaaien, en bij wiens beaen we herdenkingswoord spreken, wordt die nu ook opgevolgd door weer een nieuwe rechtvaardige? Of gaat in hem een type van ons heen? Waar is de voortzetter van

deze stijl van leven? Even betrouwbaar, even bescheiden, even gelovig, even verantwoordelijk, even ter zake kundig ook op dat kleine gebiedje waartoe men zich vroeger wist te beperken?

Natuurlijk, zegt u, dat spreekt toch vanzelf? Er komen weer nieuwe rechtvaardigen. Nu, voor mij spreekt dat helemaal niet vanzelf. Als ik zie met wat voor onverantwoordelijk leuterpraat de opgroeiende generatie omgeven wordt, dat bijvoorbeeld leraren op school hun populariteit zoeken in het vertellen van schuine bakken voor de klas, dan zeg ik: het leven móet wel kwalitatief achteruit gaan. Echte rechtvaardigen, mensen dus van wie de bijbel zegt: tien van zulken en de stad Sodom zou gespaard zijn, — is onze maatschappij er nog wel op uit om zulken te kweken of juist om te verhinderen dat ze er komen? Vraag je dat eens eerlijk af.

Bekijk daarbij ook eens kritisch je eigen vooringenomenheid, waardoor u vindt dat dit niet waar mag zijn. Daar stuit ik vaak op. Als er wat kwaads gezegd wordt van deze tijd, dan onmiddellijk daarachteraan, om 't in evenwicht te trekken: „maar vroeger was 't ook niet alles.“ En zo hebben we 't dan weer geneutraliseerd. En brijft de jongere generatie ons accepteren — hopen wij. Terwijl het toch zinderogen slechter wordt. Niet dat de mens slechter wordt, maar het slechte krijgt meer kansen. 't Is net zoals in de tekst staat: „dat de rechtvaardige verdwijnt om plaats te maken voor het slechte,“ niet voor de slechte. Het slechte krijgt meer kansen. Maar als het slechte zo regeert als in onze samenleving het geval is en de weerhoudende krachten zo duidelijk weggenomen worden, dan krijgen de mensen geen kans meer om door Gods genade en wedergeboren door Woord en Geest uit te groeien tot rechtvaardigen.

U hebt mij wel eens horen preken over de tekst uit de Prediker (7 : 10): „Zeg niet: hoe komt het dat de vroegere tijden beter waren dan deze? Want niet uit wijsheid zoudt gij aldus vragen.“ Ik zei toen: Prediker ontkent niet dat de vroegere tijden beter waren dan de tegenwoordige. Maar hij zegt: als je dat waarneemt, pas dan op, dat je daar niet de bittere kant mee opgaat en geen brompot wordt. — „Wees niet te spoedig geërgerd in uw geest“ — dat gaat er aan vooraf en in dat licht staat die tekst.

Ik zeg dat nog. Ik waarschuw ook nu: word geen brompot. En ook: overdrijf niet en wordt niet onbillijk. Niet alles van nu is verkeerd. Wacht u voor de bittere toon, waarmee u de jongelui ontmoedigt. Maar ook zonder bitterheid en zonder nijdasserigheid zeg ik: ik ben niet gerust op 't menstype dat bezig is te ontstaan en de wacht gaat aflossen. Lichtzinnig, schreeuwend, lollerig, zinnelijk, spottend, verachtend, kortom: frivool.

En zoals een volk is, zo'n overheid krijgt het ook. Daarover gaat 't, zei ik, in het eerste stuk van de tekst, 56:5-12. Het beeld dat daar gebruikt wordt is dat van de kudde met de herders en de herdershonden. Zo vaak in de bijbel wordt het overheidsambt vergeleken met het werk van de herder. Het gaat daarbij dan vooral om het bewaken van de kudde. Tegen de vijand en ander gevaar. Daar komt nu echter niets van terecht. „Kom maar op, wilde dieren”, zegt de profeet, je kunt er zo bij, bij de kudde. De wachters zijn blind, misen inzicht, hebben de sluimering lief. Het zijn stomme honden die niet kunnen blaffen. 'Stomme honden' is dus niet zomaar een machtelooos scheldwoord; het is een zeer functioneel schelden. Deze overheidspersonen zijn herdershonden die hun bek niet open doen, niet waarschuwen tegen dreigend gevaar. Want daarvoor zijn ze te druk met hun eigen belangen. Zij zijn vraatzuchtig, keren zich ieder naar hun eigen weg, ieder naar zijn gewin.

Hier heb je dus het uiteenvallen van de samenleving, waarover je mij wel eens hoort. De verantwoordelijken zien geen collectief belang meer dat behartigd moet worden, nee, ieder gaat z'n eigen weg en ze gebruiken de hoge posities die ze gekregen hebben alleen maar ten eigen bate. Het besef dat het ambt een dienst is, namens God in het belang van het volk, is uitgesleten. De verantwoordelijkheid is weg, de roofzucht is daarvoor in de plaats gekomen, graai wat je graaien kunt en gelukkig hij die de langste armen heeft. Maar voordat we daar nu over gaan schelden (naar boven toe gaan schelden), komt de profeet aan met zijn maatschappijanalyse en houdt de spiegel aan ons voor. Als het met de overheden niet deugt, deugt het met het volk niet. Een volk krijgt de overheid die 't verdient. Dus: als wij de mensen in de hoge ambten zien corrumperen (corrupt worden), dan moeten wij als volk de hand in eigen boezem steken, zegt de profeet, zegt de Here. Dat frivole, dat lichtzinnige, dat onverantwoordelijke zit dieper, beperkt zich niet tot de bovenste lagen. Dat is niet ook te verhelpen door periodiek regeringen naar huis te sturen. Alleen een volksbeking brengt hierin verandering. Zo niet, dan wordt onverantwoordelijkheid steeds meer het kenmerk van deze tijd, bij hoog en bij laag.

★ ★ ★

Dit alles was aanloop, gemeente. Van hieruit wil ik nu namelijk kijken naar het probleem dat ons in de laatste tijd als volk zo bezig houdt. Ik bedoel, de benaderende vragen rondom (de modernisering van) het atoomwapen. Als je let op die tendens naar onverantwoordelijkheid, dan moet je tegen dat wapen zijn in al z'n vormen. Dan

moet je zeggen: zoals je een dronkeman een mes afpakt, zo moet ons volk het atoomwapen afgenomen worden. En dan niet alleen het atoomwapen, maar nog veel meer. Want op zo menig gebied krijgen we te maken met dingen die een steeds grotere verantwoordelijkheid vragen om ermee om te gaan. De vreedzame kernenergie. De computer, maar ook de super-tanker, om die te besturen. Allerwege krijgen we een steeds gevaarlijker apparaat en dat terwijl de verantwoordelijkheid snel afneemt. Dat is een reden om tegen het atoomwapen te zijn, maar ik vrees dat ik met deze reden niet erg 'in' zal zijn. Het argument is zeker niet humanistisch, zoals bij de pacifisten wel het geval is. Hun diepste argument is een plat humanisme, dat de vijand niet langer voor een vijand belijft te houden. Het is alleen onze angst, die hem voor een vijand houdt, kun je horen zeggen.

U hebt mij onlangs voor het atoomwapenprobleem en voor allen die ermee te maken hebben, voorbede horen doen. En U hebt daaruit dan wellicht de conclusie getrokken dat ik niet tegen dat wapen of de vernieuwing daarvan ben. Dat hebt U dan goed geconcludeerd. Ik ontkom in mijn denken hierover niet aan de noodzaak van een doeltreffende verdediging tegen het oostblok, dat ik een vijand vind met anti-christelijke trekken. Je daartegen niet verdedigen staat gelijk met het opgeven van onze cultuur, die nog altijd een cultuur is op basis van het evangelie, waard om verdedigd te worden. Onderschat de vijand niet. Denk aan de les van Vietnam. Maar daarover nu verder niet. U hebt mij toen ook horen bidden — en daar wil ik met alle nadruk op wijzen — om verantwoordelijkheidsbesef bij overheid en volk, teneinde met dat wapentuig verantwoord om te kunnen gaan. Om bijvoorbeeld ten aanzien van het gebruik ja of nee te kunnen zeggen, ongeacht wat de vijand ermee doet. Want het is een cynisme om van een *automatisch* terugslaan te spreken. Tussen slaan en terugslaan zit de menselijke verantwoordelijkheid. Ontbreekt dat besef van verantwoordelijkheid, laten die wapens dan zo gauw mogelijk verdwijnen, (als dat tenminste kan. Eigenlijk zou dan de kennis om ze te maken óók moeten verdwijnen). Maar dan moet er méér verdwijnen, laat dan tegelijk de computer verdwijnen, en de super-tanker. En als u dan toch bezig bent, neem dan de bromfiets ook maar mee. Over de hele linie van het moderne leven is een steeds groter verantwoordelijkheid vereist. Ja, maar de gevolgen zijn zo verschrikkelijk groot als er met juist dat wapen iets mis gaat. Groter dan bij een bromfiets. Dat is waar. Maar daar staat tegenover, dat het nut ervan ook zeer groot gebleken is. De 35 jaar vrede hebben met dat ding te maken.

Wat ik nu in het huidige debat

over dit probleem zie gebeuren is dit. Het kwaad en het gevaar worden wéér in de dingen gezocht, en niet in de mensen die die dingen gebruiken. Wéér? Ja, net als bij de kritiek op de structuren. Daar wordt ook zo keurig netjes om de mens en zijn verantwoordelijkheid heen gesproken. De mens zelf blijft buiten schot. Ik ontken structuurproblemen niet, maar het hoofdprobleem ligt bij de mens.

Deze onchristelijke wending van de mensen náar de dingen moeten wij doorzien als een duivelse afleidingsmanoeuvre. Hij heeft er belang bij dat de mensen onveranderd blijven. De dingen mogen wat hem betreft veranderen, zelfs verbeteren. Als de mens maar de onveranderde hater van God en de naaste blijft. Nog eens, die duivelse wending van de mensen af naar de dingen toe moeten wij doorzien.

't Is waar, de dingen zijn ijselijk en worden steeds ijselijker. Maar de christen behoort er zich mee vertrouwd te maken dat hij met nog ijselijker dingen zal moeten omgaan. Volgens wat we lezen in de Openbaring van Johannes over de twee getuigen (ik heb de tekst wel eens meer in uw midden gelegd): „Dezen hebben macht de hemel te sluiten, zodat er geen regen valt gedurende de dagen van hun profeteren; en zij hebben de macht over de wateren om die in bloed te veranderen en om de aarde te slaan met allerlei plagen, zo dikwijls zij willen.” (Openb. 11:6). Wat is dat wel niet! Dat is nog meer dan atoom-macht! Wat een verantwoordelijkheid is hiervoor wel niet nodig!

Welnu, in dit licht moet u het zien dat ik zo hamer op het aambeeld van de verantwoordelijkheid. U mag wel weten: de crisis waarin we vandaag zitten brengt bij mij geen enkele neiging naar boven om de straat op te gaan onder een spandoek: de atoomwapens de wereld uit, te beginnen uit Nederland. Nee, als ik een leus heb dan deze: de onverantwoordelijkheid de wereld uit, te beginnen bij deze gemeente. Maar nog liever werk ik zonder leuzen aan die verantwoordelijkheid in het klein en in het groot, door prediking en onderlicht.

Allerwege schreeuwt het leven om menselijke beheersing. De dingen dreigen ons boven het hoofd te groeien. Maar zij doen dat slechts in zoverre wij dat toelaten. Daar zijn het *dingen* voor en daar zijn wij *mensen* voor. De mens is boven de dingen gesteld. Wat daarom nodig is, dat is de mens tot wie weer gezegd kan worden: heers over de dingen, ook over de monsterlijk verworpen dingen! En wie is die mens tot wie dat gezegd kan worden? De nieuwe Adam, de nieuwe mens, Christus, en dan ook, in beginsel: wie in Christus is, de rechtvaardige.

Maar wat zien we? „De rechtvaardige verdwijnt”. En de frivole mens kom op en dat is zelfs tot in de

gezagsdragers te zien, die onverantwoordelijke lichtzinnigheid allerwege.

Dat is om van wakker te liggen. Steeds meer is de rechtvaardige nodig. Maar steeds meer verdwijnt hij.

Maar al wakker liggende berusten we daar toch niet in. Daarom: laat dit hier de plaats zijn waar, onder Christus en zijn evangelie, rechtvaardigen gekweekt worden. De christelijke gemeente: broedplaats van rechtvaardigen. Al waren 't er ook maar tien — om Sodom van de ondergang te redden.

Laten van hier uit mensen de maatschappij intrekken, die — ik noem iets — door de school en door de tucht van de bergrede zijn heengegaan; die tot bloedens toe geleerd hebben zich om Christus' wil tegenover de vijand te beheersen en laten aan aan hen grote verantwoordelijkheden worden toevertrouwd. Juist op militair gebied. Wees daarom zuinig op uw christenbroeders militairen. Zij zullen nodig zijn bij het groter worden van de dreiging. Maar in plaats daarvan gaan steeds meer christenjongeren dienstweigeren en onttrekken zich daarmee aan de christelijke verantwoordelijkheid voor de samenleving en haar noden. Juist christenen zouden daar te vinden moeten zijn. Waarom juist christenen? Wel, om wat Salomo zegt: Wie zichzelf overwint is sterker dan wie een stad inneemt. D.w.z. dat de dingen, ook de gevaarlijke dingen, een minder groot probleem zijn dan de mens zelf.

Wie zichzelf overwint en beheerst, die zal ook beheerst met wapens kunnen omgaan, ook met zeer gevaarlijke wapens. Of wou u soms dat verschrikkelijke wapentuig in handen laten van de onverantwoordelijken? Toch is dat de consequentie van dienstweigeren.

Maar, gemeente, juist de rechtvaardige die dat in Christus vermag, zichzelf overwinnen, juist hij is het ook die het visioen levend houdt, waarmee we de vorige week begonnen zijn, het visioen van Kerst, van 'vrede op aarde', van de vrede die door God en niet door de mens wordt teweeg gebracht. Waarom blijft juist bij hem dat visioen levend? Omdat tenslotte het ook de rechtvaardige bijna teveel zal worden. En hij zal bidden, ja schreeuwen: Kom, Here Jezus, ja, kom haastig!”

ONTMOETINGS DAG

— 1980 —

HANZEHAL HANZEHOF
ZUTPHEN

zaterdag 26 april D.V.

Thema van de dag:
„OOG VOOR ELKAAR”

De Volkeren van het Boek

Allah leidt niet degenen die het Geloof verwerpen.

Soera 9 : 37

Diegenen onder het Volk van het Boek die (de waarheid) verwerpen... zullen in het hellevuur zijn om daar (voor altoos) in te verkeren. Zij zijn de meest slechten onder de schepselen.

Soera 98 : 6

De houding die Moslims, volgens de Koran, tegenover Joden en Christenen — de Volkeren van het Boek — behoren in te nemen lijkt niet geheel eenduidig. Tussen „vroege” en „late” Koranteksten is zeker een verschil van toon aan te treffen. Bovendien is er op z'n minst nuance verschil tussen uitspraken over de Joden enerzijds en over de Christenen anderzijds. De vraag is nu: welke teksten bepalen voor de moslim de houding die hij tegenover ons moet innemen?

Er bestaat een zeker verschil tussen Vroege en Late Koranteksten, is zojuist gezegd. Dat is verklaarbaar, als we beseffen dat Mohammed er van overtuigd was a) dat zijn openbaringen authentiek waren en b) dat ze in overeenstemming waren met de inhoud van het Oude en Nieuwe Testament. Hij keek naar Christenen en Joden om bevestiging.

Toen na verloop van tijd bleek dat Joden en (overigens vaak heterodoxe) Christenen bepaald deze visie niet deelden, werd Mohammeds toon (en de toon van de Koran, Allah's openbaring...) voortdurend scherper; een stuk confrontatie ligt hieraan ten grondslag.

Voor een Moslim blijkt echter ook onderscheid tussen de Mensen van de Wet en de Mensen van het Evangelie. Onder andere blijkt dat uit de mogelijkheid om Joodse „koshere” voeding te eten, terwijl zoiets niet van het eten dat Christenen bereiden geldt. (Soera 5 : 6 zegt het als volgt: Het voedsel van het Volk van het Boek moogt ge eten, zoals zij uw voedsel mogen eten.” De voetnoot vermeldt nadrukkelijk dat dit slechts voor het Joodse eten geldt. Moslims eten b.v. geen varkensvlees.)

Anderzijds lezen we — in Soera 5 : 85 — „Onder de mensen zult ge de sterkste vijandschap tegenover de Gelovigen bij de Joden en de heidenen vinden; het dichtst bij liefde voor de Gelovigen komen diegenen die zeggen: „Wij zijn Christenen”... (Volgens de kanttekening bij dit vers is een „echt Christen” iemand die zo dicht bij de Islam staat dat hij de juistheid ervan (h)erkent...)

Omdat de Koran over de relatie tot Joden en Christenen nogal wat zegt, citeren we een aantal verzen: „Gij die gelooft, neemt niet tot vriend en beschermer hen die uw godsdienst bespotten of er lichtvaardig mee omgaan, zowel onder hen die de Schrift al eerder dan u ontvangen hebben of onder hen die het Geloof afwijzen.”... (5 : 60). Iets verderop lezen we dan: Gij die gelooft, neemt geen Joden of Christenen tot vriend of beschermer. Zij zijn slechts vriend en beschermer voor elkaar. En hij die onder u zich tot hen wendt (om vriendschap) is een van hen. Waarlijk Allah leidt geen onrechtvaardig volk. (5 : 54)

Over de Joden zegt Allah: „Vanwege hun breken van het Verbond hebben Wij hen vervloekt. We hebben hun hart zich laten verharden: ze veranderen de woorden van hun (juiste) plaats en vergeten een aanzienlijk deel van de Boodschap die tot hen gezonden werd...” (5 : 14) De Joden hebben dus met de tekst van het Oude Testament geknoeid — nog steeds zullen veel moslims Christenen en Joden beschuldigen van het veranderen der Schrift... In nagenoeg gelijke bewoordingen zegt Allah dit ook van de Christenen: „Maar zij vergaten een aanzienlijk deel van de Boodschap die hun gestuurd was; vandaar dat Wij (Allah) hun vijandschap en haat hebben gegeven die hen onderling van elkaar hebben vervreemd.” (vs 15).

We lezen: „Wij hebben (aan Mozes) de Wet geopenbaard; daarin was leiding en licht. Aan die maatstaf zijn de Joden geoordeeld door de Profeten, die (zoals in de Islam) zich echt voor Gods wil willen buigen... Want aan hen was de bescherming van Gods Boek toevertrouwd en ze waren daarvan getuigen... (5 : 47).

In Soera 46 vers 10 wordt gewezen op de betrouwbaarheid van de Koran; in dit verband horen we: „En een getuige vanuit de Kinderen Israëls legt

pastorale notities

GEBREK AAN BEWIJS

Er is een boek dat heet: „De Bijbel heeft toch gelijk”. De bedoeling van de schrijver was, het bewijs te leveren dat de Heilige Schrift ook in geschiedkundig opzicht betrouwbaar is. De wetenschap beweerde immers, dat er nooit een Farao met zijn ganse armee in de Rode Zee verdronken was en dat Jericho wel verwoest is, maar niet tijdens het leven van Jozua. Nu deed het sommige Christenen goed, te lezen dat het werkelijk zo gebeurd was, of althans zo gebeurd kon zijn, zoals het in de Bijbel stond. Dit betrof dan het verleden. Ook aangaande de toekomst verschijnen er boeken, die aantonen willen, dat het dan toch maar

precies zo uitkomt, zoals het in de Bijbel beschreven is. Duizenden richten nu hun aandacht op Israël. Op de staat Israël. Zie je wel? Alles gaat in vervulling! Ik voor mij, ik heb er geen behoefte aan, dat iemand me probeert te bewijzen, dat de zondvloed er geweest is, over de gehele aarde. De gebeurtenissen in en rondom Israël hebben ook mijn bijzondere belangstelling niet. Je kunt zeggen: geloof is gebrek aan bewijs en het bewijs van de dingen die men niet ziet. Aan Abraham was een heel land beloofd. Toen hij stierf, bezat hij in dat land een put, een boom en een particuliere begraafplaats. Dat was alles. Het zal voor hem geen probleem geweest zijn. Ik denk ook niet, dat hij, toen hij het graf gekocht had, gezegd heeft: de belofte begint in vervulling te gaan: Ik heb al een akker! Welnee, hij treurde om Sara. Hij wist dat de vervulling van de belofte later wel komen zou. Daar behoefde hij geen bewijs van. Dat gelóofde hij.

A. H. Algra, Sliedrecht

getuigenis af van de overeenkomst met de vroegere Schriftuur.” Deze (niet bij name hier genoemd) Jood is met zijn kennis van Torah en Profeten de aangewezen persoon om zulke belangrijke uitspraken te doen; hij bevestigt Mohammed's claims. Maar ook omgekeerd. We lezen: „En hiervóór was er het Boek van Mozes als gids en als barmhartigheid. En dit Boek bevestigt dat in de Arabische taal.” Ze moeten daarom geloven in Gods openbaringen, die uw Schrift bevestigen en niet de eersten zijn die (openbaringen) te ontkennen, waarschuwt Allah (die „ze” zijn de Joden). Positieve en negatieve staan er dus over de Joden geschreven. Ze hoorden er echt bij, maar ze hebben Allah's verbond geschonden. En nu wijzen ze nota bene Mohammed af!

Evenzo zijn Christenen mensen die wel op het goede spoor zitten vanwege hun geloof in Christus; twijfelachtig en ronduit godslasterlijk vindt de moslim echter het geloof in Christus Zoon van God. Met name in de al hierboven geciteerde Soera 5, „de Tafel”, komt dit thema steeds weer naar voren. (zie ook vorig artikel.)

Alle relaties die moslims met Christenen zouden kunnen hebben worden door de theologie bepaald. Ook al zouden er mogelijk individueel sympathieke Joden of Christenen kunnen bestaan, hun godsdienstige visie zal steeds een belemmering zijn.

Met hen is dus eigenlijk geen stabiele relatie mogelijk, stelt de Koran. Hadden de volkeren van het Boek maar de Islam gekend, het zou veel beter met hen aflopen, lezen we in Soera 3, terwijl in dezelfde context gesproken wordt dat ieder die de Islam niet aangenomen heeft in de toekomst de wereld verloren zal zijn.

Een nog scherper en polemischer vers staat geschreven in Soera 17, waar we lezen dat Joden en Christenen „u van Onze openbaring proberen weg te lokken, in de hoop dat zij een andere openbaring moogt uitvinden in Onze naam, en aldus hun vertrouwde vriend worden.” Ze zijn dus niet te vertrouwen — een ware Moslim moet geen goed van hen verwachten. Deze (vermoedelijk dus late tekst, een uiting van Mohammeds frustratie), staat in hetzelfde boek dat óók zegt dat men, als er problemen zijn met Koraninterpretatie, het best naar iemand uit „de Volkeren van het Boek” kan gaan om nadere instructie te vragen; die weten immers al zoveel van Allah...

Onze relatie tot moslims wordt hierdoor — uiteraard — zeer bemoeilijkt; anderzijds moeten we erkennen dat voor ons een vergelijkbare betrokkenheid op het Christelijk geloof de relatie tot andersdenkenden beïnvloedt. Al zal misschien niet ieder in soortgelijke termen van de ander afstand nemen als de Moslims doen.

Heel wat meer teksten vallen te noemen. Wie een nadere lijst wil hebben kan die zo van me ontvangen. We moeten hierover echter ophouden en nog — kort — een ander ding bespreken.

Hoe heeft de hier genoemde houding gewerkt op de relaties tussen Moslims en Christenen?

Het duidelijkst wordt dit geïllustreerd in de kanonnades die theologen van beide kampen op elkaar hebben afgevuurd. Kwade trouw, valsheid in geschrifte, een godslasterlijke houding, een vervloekt-zijn voor Gods aangezicht, van twee kanten zijn deze dingen elkaar toegevoegd.

Omdat het in dit bestek niet haalbaar is daarover veel te zeggen, verwijst ik (nogmaals) naar het boek van Antonie Wessels — professor in de Missiologie aan de VU — *De Moslimse Naaste*. Hij gaat in op de aard van de theologische problemen, noemt uitvoerig alle „gewraakte teksten” in de Koran en spreekt over een hele reeks Christelijke en Islamitische geleerden, die het standpunt van Christendom en Islam ten opzichte van elkaar vorm gegeven hebben. Voor mij waren de meesten niet of nauwelijks (in dit verband) bekend; boeiend om te lezen hoe polemische en verzoeningsgezinde visies in alle tijden zijn voorgekomen. De huidige tendens — aan Christelijke kant althans . . . — is dialoog, dat is uit Wessels boek wel herkenbaar. Ofschoon ik denk dat veel lezers, mezelf niet uitgezonderd, bij enig verder gesprek met Wessels op een aantal punten van mening zouden verschillen geeft het boek zoveel informatie dat het een uiterst welkome uitbreiding van onze kennis en ons inzicht betekent. Wessels boek is uitgekomen bij Kok te Kampen, telt 156 pagina's en kost f 20,65. Het is daarmee vrij prijzig, maar is voor diegenen die de Islam nader bestuderen willen wel waar voor hun geld.

De diaconie en het werk van de Stichting „Anno 1970”

(Samenvatting van het betoog, gehouden op de Centrale Diaconale Conferentie te Utrecht door de voorzitter van de Stichting.)

Bij de voorbereiding van dit onderwerp, viel mij op de grote uitbreiding van het terrein, dat thans ter behandeling voor ons ligt, wanneer wij dit vergelijken met wat er in de beginjaren over ons werk is medegedeeld.

De voorgeschiedenis van het totstandkomen van onze stichting moge U bekend zijn; na de scheuring in de vrijgemaakte kerken aan het eind van de jaren zestig namen wij voor de buiten het verband geplaatste kerken in uw opdracht de taak over van de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming te Ede. In 1970 bij de oprichting van onze stichting meenden wij, dat, mede door de veranderingen in de opvattingen en normen van de maatschappij, wij ons niet meer als een kinderbeschermingsinstelling bij uitstek dienden te presenteren. Dit kwam toen tot uitdrukking in de naam „Stichting Anno 1970” voor Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk Werk”.

Deze visie is niet van vandaag op morgen tot stand gekomen. Reeds in het verslag over het jaar 1966 van „onze voorganger” heeft het bestuur, waarvan de oprichters van onze stichting destijds deel uitmaakten, aan die groei aandacht besteed en aan de kerken het volgende medegedeeld: „In de loop der jaren is er allengs een bepaalde ontwikkeling zich gaan aftekenen in de aard der moeilijkheden, waarvoor op de stichting een beroep wordt gedaan. Waren het aanvankelijk ten aanzien van „Advies en Hulpverlening” specifiek kinderbeschermingszaken, later werd daartussen door onze aandacht gevraagd voor moeilijkheden van meer

algemene aard. Het waren „incidenten” in het werkpatroon. Vandaag moeten we constateren, dat deze „incidenten” intussen hebben plaatsgemaakt voor een „normaal” voorkomend beeld. Het is nu geen uitzondering meer, dat we worden betrokken in huwelijks- en gezinsmoeilijkheden zonder dat er nog aanwijsbare problemen zijn met kinderen. Deze ontwikkeling heeft tot de ontdekking geleid, dat zich in de arbeid van de stichting een stuk zgn. algemeen maatschappelijk werk is gaan incorporeren. Binnen „Advies en Hulpverlening” is het een zelfstandig geheel gaan vormen; ongezocht. Het kwam op ons af.”

Toch zag het er in de beginjaren van onze stichting niet naar uit, dat dit werk zo omvangrijk zou worden als nu het geval is. Professor Veenhof, destijds onze voorzitter, deelde op de C.D.C., die op 24 juni 1972 ook alhier werd gehouden ter informatie o.m. mede: „Wij helpen uitsluitend kinderen en als er nu problemen zijn met kinderen kunnen wij terecht bij de secretaris van onze stichting.” Al spoedig daarna echter werd ons duidelijk, dat wij veel meer nog dan in 1966 met problemen op allerlei gebied te maken kregen. Wij merkten, dat wij niet slechts iets moesten gaan doen bij zich openlijk manifesterende moeilijkheden tussen ouders en kinderen of bij ernstige misstappen van minderjarigen. Vragen om hulp en advies bij huwelijks- en gezinsmoeilijkheden, bij alcohol- en drugverslaving, bij problemen van onvolledige of gebroken gezinnen, van alleenstaanden, van lichamelijke- of geestelijk gehandicapten e.d. namen hand over hand toe. Niet alleen waren deze verzoeken afkomstig van de betrokkenen zelf, maar ook van familieleden, ambtsdragers en gemeenteleden.

De hierboven geschetste ontwikkeling bracht met zich mee, dat ons optreden als adviesorgaan binnen het kader van te nemen justitiële maatregelen (zoals ondertoezichtstellingen, plaatsingen in opvoedingsgestichten e.d.) niet meer zo nodig was. Het accent van ons werk kwam meer te liggen op de „preventie”, d.w.z. op het onderkennen en het eventueel voorkomen van de hierboven genoemde problemen om in een zo vroeg mogelijk stadium te kunnen helpen en steun te kunnen verlenen. Goede hulp kan pas worden geboden, wanneer de werkelijke nood wordt gezien en wanneer degenen, die willen helpen, weten wat er aan de hand is.

Soms bestaan verschillende problemen naast elkaar. Dikwijls is het ene probleem een gevolg van- of hangt samen met het andere; het is veelal niet gemakkelijk vast te stellen wat oorzaak en wat gevolg is (bijv. moeilijkheden op het werk en alcoholmisbruik).

Het is belangrijk, dat de diakenen zien „waar de schoen wringt”, dat zij kunnen onderkennen op welke problemen de symptomen, die zij waarnemen betrekking hebben. Voor de uitoefening van het diaconambt zijn dan ook mensen nodig die (midden) in de maatschappij staan, die „weten wat er in de wereld te koop is” (zie ook Hand. 6:5). Een diaken mag stellig niet worden gezien als een gemeentelid, dat voor het opzienersambt (nog) iets te kort komt of zich als toekomstig ambtsdrager moet bewijzen! De diakenen moeten zorgen, dat Gods barmhartigheid in de gemeente en ook naar buiten gestalte krijgt. Naar mijn mening wordt het diaconambt bij ons nog al eens onderschat.

De christelijke hulpverlening dient immers een afspiegeling van Gods barmhartigheid jegens ons te zijn. Het is een betoon van liefde en blijdschap omdat God mensen, die ten gevolge van hun eigen zonde en schuld in diepe ellende verkeren, steeds opzoekt, helpt en opricht om een nieuw leven te beginnen. Deze hulpverlening moet zich dan ook geheel inzetten voor degenen, die in nood verkeren. De hulpbehoevenden mogen niet aan hun lot worden overgelaten. Eigenbelang en berekening in de Christelijke hulpverlening zijn niet op hun plaats.

Met een boog om het „slachtoffer” heenlopen, zoals de priester en levieten deden, omdat we ons voor de situatie schamen of omdat we nog zoveel in kerk en maatschappij moeten organiseren mag er niet bij zijn. Het elkaar helpen is een essentieel gegeven van en voor de kerk van Christus. In het barmhartigheids- en dienstbetoon behoort de gemeente van Christus zich (van andere gemeenschappen) te onderscheiden. Er wordt in de wereld doorgaans wel opgekeken tegen leiders, leraars en opzieners. Daartegenover heeft Christus geleerd, wat voor zijn volgelingen van groot belang is: „Gij weet, dat de regeerders der volken heerschappij over hen voeren en de rijksgroten oefenen macht over hen. Zo is het onder U niet! Maar wie onder U groot wil worden, zal Uw dienaar zijn en wie onder U de eerste wil zijn, zal Uw slaaf zijn: gelijk de zoon des mensen niet gekomen is om zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.”

Dit schriftgedeelte laat zien hoe radicaal de Bijbel spreekt over dienstbe-

toon en over de aspecten daarvan. Het begrip barmhartigheid is in Bijbelse zin ook zeer ruim. Niet alleen de leniging van de stoffelijke nood zoals honger, gebrek aan kleding e.d. of het verrichten van allerlei karweitjes voor hen die daartoe niet (meer) in staat zijn valt eronder, maar ook het verlenen van hulp en steun bij moeiten, verdriet en problemen waarover wij zo juist spraken. De geestelijke en maatschappelijke nood is in deze tijd vaak heel groot en hangt eerder samen met de huidige welvaart dan met materieel tekort.

Aan die welvaart en haar verleidingen vallen wij ook gemakkelijk ten prooi. Denkt niet, dat de gevolgen daarvan in ontwrichting van gezinnen, eenzaamheid, verslaving e.d. aan onze kerken voorbijgaan. Hier wordt een grote inzet van ambtsdragers en gemeenteleden gevraagd. Nog te velen schrikken terug om dit terrein als helper te betreden. Nog te vaak horen we van gemeenteleden, dat hier geen taak voor de diakenen ligt of dat bij dergelijke problemen uitsluitend deskundigen aan het werk behoren te gaan.

Wordt dit gedacht omdat men zich veiliger voelt, wanneer men zich beperkt tot het verlenen van hulp in het materiële vlak? (Uit de uitvoerige enquête, die wij op de C.D.C. te Zwolle onder de diakenen hebben gehouden zijn op dit punt belangwekkende gegevens te putten. Na herstel van onze jeugdconsulent de heer Van der Molen zouden we graag over het resultaat van dit onderzoek met U van gedachten willen wisselen.)

Het kan ook vóórkomen, dat het onderling vertrouwen en de samenhang in de gemeente ontbreekt om tot een tijdige signalering van de nood onder bepaalde broeders of zusters te komen. Veel hangt dus af van de geest, die in de gemeente leeft om in de goede zin „zijns broeders hoeder te zijn”!

Kan men luisteren? Kan men invoele wat de hulpzoekende nodig heeft? Begrijpt men wat zijn/haar moeite of verdriet is? Heeft men niet direct zijn oordeel klaar zonder de achtergronden te kennen? Kan de hulpzoekende wel eens iets van zijn broeder of zuster opbiechten zonder dat het verder wordt verteld? Kan de hulpzoekende zijn/haar hart luchten zonder te vrezzen, dat hij/zij het praedicaat „kinderachtig” of „aanstellerig” krijgt?

Soms belemmert de teleurstelling of ontmoediging, die een hulpverlener kan overvallen, wanneer de resultaten niet overeenkomstig de verwachtingen zijn, de voortgang van de hulpverlening. In andere gevallen is een geleden verlies zo smartelijk of worden de gebeurtenissen uit het verleden zo triest en intens beleefd, dat de betrokkene bijna niet te benaderen is. Dikwijls moet een lange kronkelige weg worden afgelegd voordat enig licht in de situatie valt te bespeuren. Vaak moeten we er op rekenen, dat niet alles weer zal worden als vroeger. Het onvolledig gezin kan meestal niet volledig worden gemaakt, lichamelijke en geestelijke gebreken en de gevolgen daarvan kunnen niet, althans niet geheel, verdwijnen, verziende verhoudingen laten bij herstel toch hun littekens achter. Daarom moeten wij ook aan de andere kant onze beperktheid leren zien en de gebrokenheid van het leven bij onze hulpverlening tot op zekere hoogte aanvaarden maar ons daardoor niet laten ontmoedigen! We blijven geloven, dat door het verzoenend

sterven van Onze Heer ook hier wonderen en genezingen mogelijk zijn tegen de menselijke verwachtingen in. De diakenen zullen — hoe goed zij ook voor hun taak berekend zijn — in een aantal gevallen deskundige voorlichting en hulp nodig hebben. Onze stichting voldoet op dit punt in een behoefte om het werk der diakenen, in een ruimer verband dan voorheen, mogelijk te maken. Wij beschouwen ons daarbij soms ook als verlengstuk, zo U wilt, als een instrument der plaatselijke gemeenten wanneer zij geen oplossing van of voor bepaalde problemen zien dan wel wanneer een goede en adequate hulpverlening haar krachten te boven gaat. Het kan een enkele keer voorkomen, dat nog meer gespecialiseerde hulp nodig is. De stichting legt zich er op toe dat een zoveel mogelijk op de persoon, milieu en omgeving gerichte behandeling wordt gevolgd. Zodra de situatie het toelaat **en de betrokkene het ook wenst**, worden familie- of gemeenteleden bij het verdere proces ingeschakeld. In de laatste drie jaar hebben we op heel wat gemeentevergaderingen van onze kerken en op enkele landelijke „kerkdagen” het doel en de werkwijze van onze stichting uiteengezet; bij die gelegenheid gaf de jeugdconsulent aan de hand van enkele voorbeelden uit de praktijk een inzicht in de problematiek, waarmee wij regelmatig worden geconfronteerd. Het valt ons steeds weer op dat er op die gemeentevergaderingen met zo veel belangstelling wordt geluisterd en met zo veel animo wordt gediscussieerd. Regelmatig blijkt ons echter ook, dat nog zoveel leden onzer kerken niet op de hoogte zijn van het werk dat onze stichting verricht en van de hulp, die zij bij moeilijkheden van velerlei aard kunnen krijgen. Het is niet de bedoeling grootscheepse propaganda voor ons werk te maken, maar bekendheid met ons werk zou kunnen bijdragen tot een snellere en effectievere hulp. Wij vragen U dit werk ook in Uw gebeden te gedenken.

boekbespreking

Ds H. J. van der Kwast,
„De ouderling en het huis-
bezoek”

Uitgave van Copieerinrichting
v. d. Berg, Broederweg 6,
Kampen — 1979 — 14 pag.
Prijs f 4,— per exemplaar
inklusief portokosten.

Wij vinden in deze brochure het referaat, dat ds v. d. Kwast uit Dron-
ten in de septembermaand van 1979
hield op een ouderlingenkonferentie
van de Ned. Geref. Kerken in Over-
ijssel en Gelderland te Wezep. Er is
in de loop der jaren al heel wat ge-
publiceerd over het huisbezoek, mede
in verband met de functie van het
ambt van ouderling. In deze brochure
worden enkele facetten van het aan-
gesneden onderwerp nader belicht.
Ds v. d. Kwast doet dat op een een-

voudige, heldere en overzichtelijke
wijze. Punten betreffende het karak-
ter van het huisbezoek, de voorberei-
ding van het huisbezoek en de vorm-
geving van het huisbezoek komen aan
de orde. De ouderling dient goed in-
gelicht te zijn aangaande het wel en
wee van het gezin, dat hij een bezoek
brengen gaat. De voorbereiding in de
kerkeraad is uiterst belangrijk en
wordt m.i. vaak stiefmoederlijk be-
deeld. Een werk-vergadering zoals
kollega v. d. Kwast voorstelt is zeker
aanbevelenswaardig. Wel vraag ik mij
af of het altijd goed werkt wanneer
men een bepaald thema kiest als
richtlijn voor de af te leggen huis-
bezoeken in een bepaalde periode.
Ik ben bang, dat daardoor de indivi-
duële speelruimte voor de ouderling
teveel wordt beperkt. Dat kan bij
sommigen frustrerende gevolgen heb-
ben. Anderen, die een dergelijke lei-
draad per se nodig hebben, kunnen
er hun winst mee doen.

De huisbezoekers zijn geen indrin-
gers, die de intimiteit van het gezin
belagen. Zij zijn geen controleurs van
de geestelijke stand van zaken, maar
anderzijds toch ook weer geen le-
vendige gesprekspartners, die een be-
paalde vrijblijvendheid inkalkuleren.
DE BIJBEL MOET OPENGAAN!
Dat behoeft niet aan het begin van
het huisbezoek te zijn via de Schrift-
lezing hoewel veel broeders zich daar
wel bij bevinden. Nee, de Schrift-
kennis van de ouderling dient zodanig
te zijn, dat hij kan inhaken op wat
in het gesprek te berde wordt ge-
bracht en om nadere bijbelse toetsing
vraagt. Dat is wat anders dan het
voortdurend smijten met Bijbelteksten
of de vervorming van het huisbezoek
tot een Bijbellesing. De bedoeling is
te ontdekken of de verbondenheid in
Christus door de Heilige Geest ook
werkelijk funktioneert! Het gaat er-
om of de ambtsdrager niet alleen ware
woorden spreekt, maar of hij ook
waar, echt is in zijn optreden. Is het
Woord van God metterdaad door zijn
ziel gegaan? Is de boodschap van
het evangelie van Christus voor hem-
zelf existentieel? De onderstreping
van die voorwaarde hebben wij in het
referaat van kollega v. d. Kwast ge-
mist. Verder had ik ook graag ge-
zien, dat ds v. d. Kwast wat meer bij-
bels materiaal had aangedragen ter
ondersteuning en ter illustratie van
zijn gewaardeerd betoog. Overigens
maakt hij bijzonder goede opmerkin-
gen over geloofsbeleving in het kader
van de Verbondsrelatie met God. „In
wat men noemt een geestelijk gesprek
zoeken naar de plaats, die alle din-
gen van het leven hebben in onze
wandel met de God van het Ver-
bond.”

Wij bevelen deze brochure van harte
aan! Ze biedt een goed vertrekpunt
op de weg van verdere bespreking,
uiteraard in de eerste plaats voor
ouderlingen. Het geschrift is keurig
uitgegeven in een langwerpig formaat
terwijl bij bestelling van meerdere
aantallen de genoemde prijs wordt
verlaagd!

O. Mooiweer, Enschede

—o—

Edna Hong,
En Bethel lag in Duitsland...
Uitgave Kok, Kampen.
13 pag.; (f 13,90) f 15,50.

Günther, de hoofdpersoon van het
boek, wordt vlak na de Eerste We-
reldoorlog geboren. Lijdend aan een

zeer ernstige vorm van engelse ziekte,
is hij een blok aan het been van
ouders en grootouders, die hem min
of meer verstoten en in een inrich-
ting opbergen. De inrichting is het
grote christelijke centrum Bethel, ge-
leid door Ds Fritz von Bodelschwingh,
een zoon van de stichter.

We lezen hoe Günther, tot dat ogen-
blik volslagen van de wereld afge-
zonderd, met leeftijdgenoten die ge-
handicapt zijn, maar ook met het
verplegend en onderwijzend personeel
een relatie van liefde en vertrouwen
weet op te bouwen. We maken van
nabij zijn geestelijke groei mee, die
er ook toe leidt dat hij als jongeman
bewust tot belijdenis van zijn geloof
komt. Zijn omgeving is „evangelisch”
met een nogal (typisch Duitse?) pië-
tistische inslag, zodat de sfeer er,
lijkt me, wel anders is dan wat wij
in ons land gewend zijn.

Halverwege het boek worden we ach-
ter de grote en kleine gebeurtenissen
in Günthers leven de opkomst van
Hitler en zijn partij gewaar. Met zijn
zeer uitgesproken ideeën over raszu-
iverheid en zijn cultus van lichame-
lijke gezondheid vormt deze een tast-
bare bedreiging voor de gemeenschap
van Bethel. Naarmate het verhaal
verder gaat, wordt de dreiging meer
voelbaar en krijgen we meer — in-

direkte — informatie over de geeste-
lijke en psychologische oorlogvoering
rond het lot van de mismaakten van
Bethel. Deze episode, die ten on-
rechte in ons land niet erg bekend is,
hoort m.i. tot de grootste gebeurte-
nissen in de moderne kerkgeschie-
denis. Als enige blijft Ds von Bodel-
schwingh en zijn staf zich tegen Hit-
lers euthanasieprogramma verzetten;
de Bethel-gemeenschap overleeft de
oorlog.

Het boek is vlot geschreven en geeft,
lijkt me, ook een goede sfeertekening.
Wat onbevredigend vond ik het ein-
de, waar je, door de wijze waarop
het boek gestructureerd is (je beleeft
alles vanuit Günthers perspectief)
minder over het konflikt tussen Bet-
hels leiding en de officiële instanties
in Berlijn verneemt dan je zou wen-
sen. (Recentelijk heeft de heer Algra
in het Friesch Dagblad deze episode
uitvoerig beschreven, met daarin ele-
menten die in het boek onvermeld
blijven.) Dat neemt echter niet weg
dat veel lezers door het verhaal als
zodanig ontroerd zullen worden. Het
is een simpel, maar toch wel indruk-
wekkend relaas, dat ook bij een chris-
telijke doordenking van moeilijke
kwesies als euthanasie en abortus
misschien kan helpen.

P. J. van Kampen

terloops....

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Naar aanleiding van 'Wuiven naar de dominee'

Een zuster uit Gorinchem, zelf
moeder van een geestelijk gehandi-
capt kind, stuurde me het volgende
gedicht:

„Klein achtergebleven kind,
voor de dokter was je bij
je geboorte
een speling van de natuur
— „Het spijt ons Mevrouw A.” —,
voor de predikant een probleem
— „Dit is naar het voorbeeld
van God?” —,
voor de gemeente een pijnlijke
verlegenheid
toen we je mee namen naar de kerk
— „Zijn er geen inrichtingen?” —,
voor de familie vorm je een
bedreiging
— „Wat zal er gebeuren als de
ouders er niet meer zijn?” —,
voor je vader uiterste verwarring
— „Hoe kan een normale vader
zo iets voortbrengen?” —,
voor je moeder ben je een voort-
durende bron
van liefde en tranen.
Maar voor God, voor God ben je
iets bijzonder liefs,
Hij wilde jou zoals je bent.
Reeds voor je geboorte heeft Hij
ervoor gezorgd
dat er mensen waren, veel mensen,

met liefderijke handen en vol
mededogen,
mannen en vrouwen die willen
zorgen voor kinderen
zoals jij bent.
God heeft jou nodig, om hen
in staat
te stellen al hun liefde, geduld
en goedheid
uit te stralen.
Klein achtergebleven kind,
groot zal je beloning zijn.’

—o—

Om hen, mensen van de kerk, in
staat te stellen liefde en goedheid
uit te stralen.
Voor hen, u en ik dus, laat ik hier
volgen het gedicht van G. Boogaard
dat op blz. 33 van „Wuiven naar
de dominee” is opgenomen:

„HEER,
wij willen in de kerk het liefst,
dat het er goddelijk toegaat,
we praten er geregeld over,
een mysterie,
waarmee we dan waarschijnlijk
een niet-menselijke sfeer bedoelen,
of zoiets als nachtelijke stilte...

we verlangen maar steeds,
dat het er heerlijk is,
voor jezelf dan;
dat je anders naar buiten gaat
dan je binnen bent
gekomen,
voor je gevoel dan,
want het gaat er niet om
dat je iets doet...

En we hebben nog steeds
niets gedaan, Heer,
en verborgen in een rode
zakdoek
zit het talent
in de grond...’

nieuws uit breder kring

Geref. traktaatgenootschap Filippus — Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het traktaatgenootschap 'Filippus' is eind 1979 een jubileumboek verschenen.

De heer J. van Gelderen, verbonden als kerkhistoricus aan de Theologische Hogeschool te Kampen, tevens bestuurslid van 'Filippus' heeft bijzonder interessant materiaal bijeen verzameld, waardoor de geschiedenis van 'Filippus' voor ons allen gaat leven.

We willen u ook wijzen op de zeer fraaie illustraties.

Een aantal van de honderd kalender-schilden vormen een interessante omlijsting van de tekst.

Zolang de voorraad strekt kunnen belangstellenden dit jubileumboek gratis aanvragen op het adres: G.T.G. 'Filippus', Berkel 15, 8015 HV Hattem, tel. 05206-2630. Wel wordt een acceptgirokaart ingesloten met het verzoek een „jubileum-gift" als een tegemoetkoming in de kosten te zenden.

Het jubileumboek, dat ongeveer 70 pag. omvat, is zeer fraai van lay-out en opzet. Vooral ouderen onder ons, die 'Filippus' van vroeger kennen, zullen het leuk vinden herinneringen op te halen. Voor jongeren is het goed illustraties en tekst te bekijken, als een verslag van evangelisatie-benaderingen in het verleden. Voor ons allemaal is het goed na te denken hoe de medemens bereikt moet worden met het Goede Nieuws.

Christelijke Leraren Opleiding — Mogelijk wat laat ontvingen we het volgende persbericht:

„Nog steeds kiezen ouders voor hun kinderen de christelijke school. Dit betreft zowel het basis- als het voortgezet onderwijs. Want de christelijke school is een school met een „extra": naast het doorgeven van kennis en vaardigheid wil de christelijke school de leerling ook in aanraking brengen met het Evangelie.

Maar dit „extra" valt of staat met de leerkracht, die de jonge mensen moet begeleiden. Vooral bij het voortgezet onderwijs.

Daar legt het kind de basis voor de toekomst! Daar wordt het geschoold in kennis of vaardigheid, die de latere studierichting of het toekomstige beroep zal bepalen. Het voortgezet onderwijs is voor de opgroeiende mens de periode waarin hij niet meer met één onderwijzer heeft te maken. Maar met een steeds wisselend team van vakleerkrachten, die hem gedurende de leertijd terzijde moeten staan.

Het gecompliceerde systeem van het voortgezet onderwijs — veel en verschillende vakdocenten voor de respectievelijke leervakken — maakt het voor de christelijke school niet gemakkelijk ook in hun ontmoeting met het Evangelie te begeleiden. In de praktijk wordt de evangelische vorming van de scholier bij het voortgezet onderwijs in het leerprogramma van de schoolvakken ten achter gesteld! Beslist niet uit onwil. Maar vaak omdat de docent voor de klas hiervoor niet werd opgeleid! Daarmee dreigen veel christelijke scholen in de praktijk van elke dag hun „extra taak" moeilijk waar te kunnen

maken. Want het „extra" van de christelijke school is niet uitgeput met het geven van een lesuur godsdienstonderwijs! Het moet eigenlijk bij alle lesvakken blijken.

Tot voor kort bestond in ons land niet voldoende mogelijkheid, om dit „extra" in de opleiding van toekomstige leraren op te nemen.

Dit hiaat werd onderkend door veel besturen van christelijke scholen in Noord- en Oost-Nederland. Zij besloten een Nieuwe Lerarenopleiding te stichten, die niet alleen aandacht besteedt aan vakken en onderwijskunde, maar ook aan godsdienst, filosofie en godsdienstpedagogiek. Tevens zullen de studenten in het praktisch deel van de opleiding worden voorbereid op taken als vieringen, dagopeningen etc. Ook leerlingenbegeleiding krijgt een duidelijk evangelisch accent.

Deze nieuwe lerarenopleiding is de CLZ: afkorting voor de Christelijke Lerarenopleiding Zwolle. Gevestigd: Assendorperplein 9, 8012 TW Zwolle, tel. 05200-16672.

Studenten van een christelijke levens-overtuiging en bereidheid om het christelijk onderwijs straks als leraar te dienen kunnen hier worden opgeleid. Vereiste: HAVO- of hieraan gelijkwaardig diploma.

De nog jonge, experimentele en steeds groeiende CLZ biedt verschillende studierichtingen: Nederlands, Engels, Wiskunde, Natuurkunde, Tekenen en Handvaardigheid. (Vanaf augustus 1981 Geschiedenis en Aardrijkskunde.)

De student moet twee studierichtingen tegelijk kiezen, met het oog op een meervoudige lesbevoegdheid.

De studie voor een 3e graads bevoegdheid duurt minimaal vier, voor een 2e graads bevoegdheid minimaal vier-en-een-half jaar.

Daarna heeft de student het recht het christelijk voortgezet onderwijs, LBO, MBO, MAVO, onderbouw-HAVO en brugklas VWO, als leraar te dienen. Niet alleen als vak-leerkracht, maar ook als docent die toegerust is, om het „extra" van de christelijke school positief en creatief waar te maken!

Wie meer wil weten over de CLZ kan de gewenste informatie verkrijgen. Een telefoontje is voldoende."

Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte — Door omstandigheden wordt het nu volgend persbericht wat laat opgenomen:

„Er is veel belangstelling voor kussussen in het algemeen. Dat geldt zeker ook voor oriëntatiekussussen rond de reformatorische wijsbegeerte. Tijdens die kussussen ontdekken velen tot hun verrassing, dat wijsbegeerte heel iets anders is dan „moeilijk doen over simpele zaken". Het blijkt dan, dat in de filosofie vragen aan de orde komen, waarmee ieder mens op zijn tijd worstelt. Vragen over de zin van het leven, over de (te) dominante positie van de wetenschap, over de vertheoretisering van het geloof etc. Het spreekt dan ook vanzelf dat we dergelijke kussussen in 1980 opnieuw organiseren. De belangstelling in de achter ons liggende jaren geeft daartoe alle aanleiding." Aldus Aad Biersteker, stafwerker van het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte. Voor 1980 zijn — om te beginnen — drie kussussen voorzien, te houden in Maarssen op zaterdagen, met een regelmaat van omstreeks eenmaal per 6 weken.

De cursus 'Inleiding in de reforma-

torische wijsbegeerte' verschaft een kennismaking met wijsbegeerte in het algemeen, en met christelijke wijsbegeerte in het bijzonder. Aan het bod komen thema's als: filosofie en religie; relatie tussen geloven, weten en kennen; de verhouding tussen mens en cultuur; macht en onmacht van de 20e-eeuwse mens; spanning tussen macht en vrijheid.

Aktuele problemen rond onze westerse samenleving worden behandeld in de tweede cursus 'filosofie en samenleving'. Aan de hand van een beknopt historisch overzicht zal worden nagegaan, hoe en waarom onze maatschappij is zó als ze is. Zodoende ontstaan een helder inzicht in de oorzaken van bijv. vertechnisering, verwetenschappelijking en milieuverontreiniging. Vanuit reformatorisch-wijsgerig gezichtspunt zal ook een perspectief worden geboden op een zinvolle ontplooiing van wetenschap, techniek en samenleving.

Helaas zijn deze beide cursussen al volgeboekt. Elk jaar zullen ze, is het plan, terugkomen.

Centraal bij de derde cursus 'filosofie en christelijke gemeente' staat de vraag, hoe in de loop van de geschiedenis filosofie en christelijk geloof op elkaar hebben ingewerkt. Welke invloeden hebben allerlei filosofieën uitgeoefend op het christelijk geloof, op de christelijke gemeente, op de christen zelf? Met name zal naar voren komen hoe diverse moderne theologische visies zijn gekleurd vanuit de filosofie van de laatste twee eeuwen.

Voor deze cursus kan men zich nog opgeven bij: Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 149, Maarssen, telef. 03465-60945/69192; 's avonds: 65358).

(Over de derde cursus volgt binnenkort nog nadere informatie, P.J.v.K.)

Stichting I.C.S. — „Student, weet je wat je te wachten staat?" is het thema van een conferentie voor aankomende studenten WO en HBO. Rondom dit thema worden verschillende lezingen gehouden, over o.a. kunst, sexualiteit, vals geestelijk leven, filosofie en ideologie, geloof en wetenschap, cultuuroppdracht en democratisering.

Centraal staat tijdens deze conferentie: de Bijbel als onfeilbaar Woord van God. Vanuit intensieve bestude-

ring van dit Woord willen we komen tot een meer bewuste aanvaarding van Gods leiding in ons persoonlijk leven. Het christen-zijn op grond van louter traditionele overwegingen is zeker voor een student niet vol te houden. In de groei naar volwassenheid moet je steeds meer zelfstandig leren beslissen over de vele vragen die op je afkomen, en wordt er van je verwacht dat je voor genomen beslissingen verantwoordelijk wilt zijn.

Oudere studenten en jonge afgestudeerden willen helpen een weg te vinden. Door discussie en creatief spel willen we proberen de verschillende vraagstukken zo zinvol mogelijk te verwerken.

Deze conferentie wordt georganiseerd door het Internationaal Christelijk Studiecencentrum en wordt gehouden van zaterdag 2 tot zaterdag 9 aug. 1980 te Baambrugge. De kosten zijn f 135,— per persoon.

Voor nadere informatie, aanvragen van folders of aanmelding: Ton Senf (stafwerker), Jacob Honigstraat 49, 1035 XW Amsterdam, tel. 020-330369 of op do. en vr. (kantoor): 020-257141.

Brief uit Thessalonika — Uit Eindhoven ontvingen we het volgende schrijven:

Lieve christelijke Vrienden, Wij zijn allen dankbaar die voor ons bidden en hun best er voor doen, dat wij vooraan kunnen blijven in de strijd tegen de machten der duisternis in dit zeer behoeftige land. Zonder uw ondersteuning zou het heel moeilijk zijn om de dienst voort te zetten die God ons heeft toevertrouwd.

Door de kracht en bemoediging van de Heilige Geest trachten wij ons best te doen op de verschillende terreinen van onze werkzaamheden. Wij verheugen ons over de film-evangelisatie met de 8 Moody-Science films en de 12 films over het Leven van Jezus. De cassette-dienst brengt Christus' ware boodschap in vele huizen. 160 preken van mij zijn opgenomen en gecopieerd en worden doorgegeven aan hen die ze horen willen. Wij gaan ook door met de Bijbel-verspreiding, die we de beste dienst achten. Wij hebben in samenwerking met onze medewerker en leden van onze gemeente vele duizenden Nieuwe Testamenten en Bijbels uitgedeeld in de laatste 10 jaren.

Bij de „Stichting Anno 1970" voor Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk werk te Utrecht, uitgaande van de Nederlands Gereformeerde Kerken is — wegens huwelijk van de huidige — plaats voor een

maatschappelijk werker/werkster

(part-time, met de mogelijkheid van full-time in de toekomst)

Het werk omvat onder andere:

- zelfstandig werken, in overleg met de desbetreffende gemeenten aan de oplossing van leef- en aanpassingsmoeilijkheden van jeugdigen en ouderen;
- het werk geschiedt in samenwerking met onze jeugdkonsulent.

Vereisten:

- belijdend lid van de Ned. Geref. Kerk;
- indien niet volledig bevoegd, bereidheid tot het volgen van de urgentie-opleiding maatschappelijk werk, bij voorkeur aan de Sociale Akademie te Ede.

Salaris volgens rijksregeling.

Verzoeken om inlichtingen en sollicitaties uiterlijk **31 maart** aanstaande richten aan: Mr. C. W. Bakker, voorz., Prins Hendriklaan 88, Utrecht, tel. 030-513521 of C. Geerse, sekr., Prof. Zernikeweg 46, De Bilt, tel. 030-763227.

Voor informatie over de inhoud van het werk kan men zich ook wenden tot onze jeugdkonsulent drs D. van der Molen, Socratesstraat 58, Apeldoorn, tel. 055-264609.

Persoonlijke evangelisatie is een van de beste methoden in dit land; en natuurlijk houden ook de bezoeken in de huizen van mensen in de stad en op de dorpen en de prediking in onze Bijbel Kerk in Thessalonika ons voortdurend druk bezig.

De laatste twee maanden hebben we het erg moeilijk gehad. Na twee maanden in het ziekenhuis te hebben gelegen met een beroerte en koorts, is Sophia's vader op 16 november 1979 heengegaan om met de Here te zijn, op 68-jarige leeftijd. In diezelfde tijd heeft Sophia een ernstige operatie ondergaan in hetzelfde ziekenhuis. Zij bleef maar tien dagen in het ziekenhuis, omdat zij bij haar vader's begrafenis wilde zijn. Nu wordt zij thuis door de dokter behandeld. Voor de operatie, de tien dagen in het ziekenhuis, de narcose, de röntgenfoto's, de microbiologische onderzoeken, weefsel-onderzoek, medicijnen en andere dingen moeten wij 1000 dollar betalen. Wij vragen U heel in het bijzonder te bidden, dat de Here op Zijn wijze spoedig in onze nood wil voorzien. Bidt ook voor de cassette-dienst, de film-evangelisatie, de Bijbel-verspreiding, de persoonlijke evangelisatie en voor meer open deu-

ren in de dorpen, voor onze gezondheid en voor meer kracht en moed. Opnieuw, hartelijk dank voor alles en moge de Here U rijkelijk zegenen.

Uw dienaars in het Evangelie,
Andrew, Sophia en Mary
Tsangalides.

Naschrift: De actie voor de evangelisatie-auto heeft ruim 5000 gulden opgebracht. Als er geen vergissingen gemaakt zijn, hebben alle gevers en geefsters bericht ontvangen, met een foto van de familie Tsangalides, of — als zij al eerder gegeven hadden — met een ansicht uit Thessalonika. Hoewel ds Tsangalides deze keer niet om giften vraagt, geven wij toch nog een keer het adres door: Diakonie Ned. Geref. Kerk, p/a Beringstraat 8, Geldrop, gironr. 3292353.

De Raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Haren maakt met droefheid bekend het overlijden van broeder

JAN HOITING

Wij zijn dankbaar dat hem de genade geschonken is in voorbeeldige trouw vele jaren de kerk in het ambt van ouderling te hebben mogen dienen.

Sterke de Here zijn vrouw in dit grote verlies.

Namens de kerkeraad,
F. van Aken, praeses
B. J. Rigterink, scriba

Haren, 6 maart 1980

Voor de hartelijke blikken van deelname, ontvangen na het overlijden van mijn lieve man,

CORNELIS VAN DRIMMELEN

betuig ik U mijn welgemeende dank.

M. van Drimmelen-van der Spek

Barendrecht, maart 1980

Te huur in Steenwijk/Tuk

van 5 juli tot 2 augustus

VRIJSTAANDE WONING

dichtbij bosrijke omgeving.

Enige huisdieren moeten worden verzorgd.

Huurprijs f 300,— per week.

Telefoon 05210 - 14863.

WAT IS EEN EERLIJKE KRANT

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Heem-
stede.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

BIJNA ALLE DAGBLADSCHRIJVERS

zijn het er vandaag de dag over eens dat objectiviteit in de journalistiek één grote fabel is.

WIJ OOK.

Een journalist is per slot van rekening ook maar een mens. En een mens kan zijn geestelijke achtergrond, zijn denkwereld, zijn normen nu eenmaal niet uitschakelen.

WIJ OOK NIET.

We zijn een gereformeerde krant en dat betekent voor ons: werken vanuit gereformeerde normen. Dat heeft consequenties. Bijvoorbeeld voor de keuze van ons nieuws. Daarom komt veel 'nieuws' dat andere kranten dik maakt, bij ons uiteindelijk in de afvalcontainer terecht. Maar daarom ook ruimen we wel plaats in voor zaken die je bij onze collega's nooit of nauwelijks tegenkomt. (Neem nou onze dagelijkse pagina kerknieuws). De keuze wordt dus bepaald door onze achtergrond.

MAAR WAT WE DOEN

- en dat is als je de sport, sensatie en showbiz er aftrekt niet minder dan de anderen - doen we goed. Dan krijgt u ook wel te lezen wat er werkelijk gebeurd is. Van eigen verslaggevers

veelal (want daar hechten we aan), maar zonder hun eigen meningen en meninkjes. Die zetten we er namelijk apart naast. Als dat nodig is tenminste. Bijvoorbeeld in ons dagelijkse hoofdartikel, ons dagelijks buitenlands overzicht, in andere opiniërende rubrieken en in onze wekelijkse bijlage Variant.

DAT IS EEN KWESTIE VAN EERLIJKHEID.

Kunt u zich voorstellen dat een minister uit het vorige kabinet ons eens toevertrouwde dat hij onze krant 's morgens altijd het eerst van het bandje ontdeed? 'Omdat jullie zo objectief zijn', zei hij. De man vergiste zich natuurlijk. Hij bedoelde: 'Omdat jullie de zaken zo correct weergeven'. Dat is geen kwestie van objectiviteit. Wel van eerlijkheid.

Nederlands Dagblad

Eerlijke krant.

Ik wil wel eens een eerlijke krant lezen.

- ☐ Zend mij het Nederlands Dagblad 14 dagen gratis op proef.
- ☐ Zend mij de krant gedurende 4 weken voor de speciale prijs van f 6,30.
- ☐ Ik abonneer mij tot wederopzegging op het Nederlands Dagblad.

Wenst u de krant gedurende 4 weken, maakt u dan f 6,30 over op onze girorekening 979505, u ontvangt daarna het Nederlands Dagblad. Bij abbonering hoeft u nog geen geld te storten; u ontvangt automatisch een accept-girokaart voor het abonnementsgeld van f 45,55 per kwartaal.

Naam

Adres

Postcode/Woonplaats

Deze bon in open, ongefrankeerde envelop zenden aan:
Antwoordnummer 114, 3800 VB Amersfoort.